

เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ Judicial criteria for Buddhist ethics

สาคร พรหมโคตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

sakhorn.phr@gmail.com

บทคัดย่อ

จริยศาสตร์มาจากภาษาสันสกฤตว่า จริย+ศาสตร์ แปลว่า ความประพฤติ ศาสตร์ แปลว่า ความรู้ จริยศาสตร์ แปลว่า ความรู้ที่ควรประพฤติ ซึ่งหมายถึงอุปนิสัยหรือหลักของการประพฤติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Ethics) หมายถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักศีลธรรมกฎที่ว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์ จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าอุปนิสัย นิสัยและพฤติกรรมของมนุษย์ความประพฤติของมนุษย์จะเป็นกระจกเงาส่องให้เราเห็นอุปนิสัยและนิสัยของคน จริยศาสตร์จะช่วยชี้ค่าของมนุษย์โดยการมองทางอุปนิสัย นิสัยใจคอและความประพฤติตามทีบุคคลนั้นแสดงออกมาทางกาย วาจา ใจ ดังนั้น จริยศาสตร์จึงศึกษาเรื่องที่ว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรดี อะไรชั่ว

Abstract

Ethics comes from the Sanskrit language. Ethics + science means behavior. Science means knowledge. Ethics means knowledge that should be performed. Which means character or principles of behavior Corresponding to English (Ethics) means the science of morality, the law governing human behavior. Ethics is the science of character. Human behavior and behavior Human behavior will be a mirror to show us the habits and habits of people. Ethics helps to identify human values by looking at habits. The behavior and behavior shown by that person is expressed physically, verbally and physically. Therefore, ethics therefore studies what is right and wrong, what should be, what is not good and what is bad.

ประโยชน์ของจริยศาสตร์

การศึกษาวិชาการทุกแขนงย่อมมีผลประโยชน์ต่อผู้ศึกษาทั้งนั้น การศึกษาวิชาจริยศาสตร์ย่อมมีประโยชน์มากมายสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด สามารถเลือกปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร
2. ทำให้รู้ทางดำเนินชีวิตทั้งในส่วนตัวและสังคม

3. ทำให้เข้าใจกฎความจริงของชีวิต เป็นสิ่งที่ชีวิตต้องการ ทำให้ชีวิตสมบูรณ์การศึกษาจริยธรรมจึงเป็นการศึกษาถึงกฎธรรมชาติให้รู้ว่าชีวิตที่แท้จริงคืออะไรต้องการอะไร
4. การประพจน์หลักจริยธรรมเป็นการพัฒนาสิ่งมีชีวิตให้สูงขึ้นเรียกว่า มีวัฒนธรรมทำให้ชีวิตมนุษย์เป็นชีวิตที่ประเสริฐกว่าสัตว์ ถ้าขาดด้านจริยธรรมแล้วคนไม่ต่างจากสัตว์แต่อย่างใด
5. ทำให้รู้จักค่าของชีวิตว่า ค่าของชีวิตอยู่ที่ไหน ทำอย่างไรชีวิตจะมีค่าและก็เลือกทางที่ดีมีค่าชีวิตก็มีค่าตามที่ต้องการ

เกณฑ์ตัดสินการกระทำ

จริยศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยคุณค่า คือเรื่องความดี ไม่ดี แต่ก็เป็นการศึกษาที่จะชี้ขาดลงไปว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร นักปรัชญาด้านนี้จึงพยายามหาหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินการกระทำ ในที่นี้จะขอเสนอแนวคิดใหญ่ๆดังนี้

1.สัมพัทธนิยม

สัมพัทธ์ (Relative) หมายความว่า สิ่งนั้นขึ้นอยู่กับหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งอื่น เช่น รูปร่างลักษณะของน้ำเป็นสิ่งสัมพัทธ์ เพราะรูปร่างลักษณะของน้ำ ไม่แน่นอนตายตัว แต่เปลี่ยนไปหรือขึ้นอยู่กับภาชนะที่บรรจุ ถ้าเราเอาน้ำใส่แก้ว น้ำก็มีรูปร่างอย่างแก้วถ้าเราเอาน้ำใส่โถ น้ำก็มีรูปร่างอย่างโถ ถ้าเราเอาน้ำใส่ขัน น้ำก็มีรูปร่างอย่างขัน เราจึงกล่าวได้ว่า รูปร่างของน้ำสัมพัทธ์กับภาชนะที่บรรจุ ถ้าเรากำลังขับรถอยู่ที่ความเร็ว 60 ก.ม. / ชม. ถามว่าเรากำลังขับรถเร็วหรือไม่คำถามนี้ยังตอบไม่ได้จนกว่าจะทราบเสียก่อนว่า เรากำลังขับรถอยู่ที่ไหน ถ้าเรากำลังขับรถอยู่ในเมืองก็นับว่าเรากำลังขับรถเร็วเกินไป แต่ถ้าเรากำลังขับรถอยู่บนถนน ชูเปอร์ไฮเวย์ด้วยความเร็ว 60 ก.ม. / ชม.ก็นับว่าไม่เร็ว การจะตัดสินว่าเร็วหรือไม่จึงสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ส่วนพวกสัมบูรณ์นิยม ถือว่าความดี ความชั่ว เป็นของมีค่าแน่นอนตายตัว ไม่ขึ้นอยู่กับอะไร ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น

นักปรัชญาสัมพัทธนิยมมีความเห็นต่างกันหลายฝ่ายซึ่งอาจแยกกล่าวได้ ดังนี้

ก.สัมพัทธ์บุคคล

พวกสัมพัทธ์บุคคลถือว่า ความดี ความชั่ว ขึ้นอยู่กับบุคคล เป็นเรื่องของจิตใจแต่ละบุคคล เช่น ก.พูดว่า x เป็นการกระทำที่ดี ข. พูดว่า x เป็นการกระทำที่ไม่ดี พวกพัทธนิยมอธิบายว่า ทั้ง ก. และ ข. ไม่มีใครผิด-ถูก หรือถูกทั้งคู่ เพราะค่าทางจริยธรรมเป็นเรื่องของความชอบ ไม่ชอบ นักปรัชญากลุ่มนี้มีหลายคน เช่น ฮอบส์ โพรทาโกรัส เป็นต้น ฮอบส์ กล่าวว่า “อะไรก็ตามที่คนชอบ คนอยากได้ หรือเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการของคนใดคนนั้นก็ว่าดี อะไรที่เขาไม่ชอบก็ว่าสิ่งนั้นไม่ดี คำว่าดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ชอบ ไม่ชอบ นั้น เป็นสิ่งที่เขาพูดเอง ไม่มีเกณฑ์อะไรมาตัดสินนอกจากบุคคล โพรทาโกรัส (Protagoras) กล่าวว่า “คนเป็นผู้วัดทุกอย่างทุกอย่างว่าดี ไม่ดี จริงไม่จริง ถูก ไม่ถูก ควร ไม่ควร นอกจากคนไม่มีอะไรเป็นเครื่องตัดสินได้” เวสเตอร์มาร์ค (Westermarck 1262-1936) นักจริยศาสตร์ชาวอังกฤษกล่าวว่ามี การตัดสินทางศีลธรรม เกิดจากความรู้สึกทางศีลธรรมของฉันท การ

ตัดสินใจความประพฤติของผู้อื่น มิได้มาจากเขา แต่มาจากความรู้สึกของฉันทความรู้สึกทางศีลธรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตใจของเราซึ่งลึกซึ้งกว่าความพอใจธรรมดาจึงเปลี่ยนแปลงความพอใจของเราไม่ได้”

ข.จารีตประเพณีศีลธรรมสัมพัทธนิยม

นักปรัชญาเมธีฝ่ายจารีตนิยมถือว่า ความดี ความชั่ว ขึ้นอยู่กับจารีตประเพณีของสังคมนั้นๆ จารีตประเพณีของแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปตามกาละ เทศะ เช่น สังคมทั่วไปถือว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษามาสูง จะได้รับการยกย่องจากสังคม ยิ่งจบจากต่างประเทศยิ่งได้รับความยกย่องนับถือมากสิ่งซึ่งสังคมนั้นๆ ยอมรับว่าดี มักเป็นไปตามประเพณีของสังคมนั้นๆ เช่น

1.ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธทั่วไปจะถือว่า การเคารพนับถือกราบไหว้ พระเป็นสิ่งที่ดี ประเพณีชาวอินดูถือว่าการกราบไหว้บูชาเทพเจ้า เช่น พระนารายณ์ พระศิวะ พระพรหม เป็นสิ่งที่ดี

2.ชาวไทยถือว่า เมื่อเวลาพบกันการไหว้ถือว่าดี ชาวญี่ปุ่นใช้วิธีโค้งกายลงต่ำเป็นการดี ชาวตะวันตกถือว่าการจับมือกันดี

3.ชาวไทยถือว่าการให้ทานแก่คนยากจนดี ชาวจีนถือว่า การเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นสิ่งที่ดี

รูธ เบเนดิก (Ruth Benedict) นักมนุษยวิทยาคนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องของประเพณีของกลุ่มชนต่างๆ ที่เรียกว่ามีมากมายอย่างน่าพิงว่า “ในพฤติกรรมทางประเพณีของชาติต่าง ๆ นั้นมีแต่ทางบวกสุดถึงทางลบสุด ชนบางเผ่าถือว่าการฆ่าคนเป็นสิ่งที่ควรทำประเทศถือว่าการรบเพื่อศาสนาเพื่อพระเจ้าจะได้ไปสรวงสวรรค์ประเทศถือว่าฆ่าลูก 2 คนแรกเป็นสิ่งที่ดีบางกลุ่มถือว่าสามีสสามารถฆาตรกรยาของตนได้โดยไม่ผิดอะไร บางเผ่าถือว่าเป็นหน้าที่ของลูกที่จะต้องฆ่าบิดามารดาของตนก่อนถึงวัยชรา บางแห่งถือว่าการขโมยไก่ตัวเดียวมีโทษประหารชีวิต คนที่เกิดวันพุธควรถูกฆ่าทั้งหมด บางกลุ่มถือว่าการเหยียบเท้าให้อภัยไม่ได้ บางพวกถือว่าการยกเท้าเสมอนำผู้อื่นเวลาสนทนากันไม่เป็นสิ่งที่น่าเกลียด ประเพณีความเชื่อถือเหล่านี้บางอย่างสิ้นสุดไปแล้ว แต่บางอย่างอาจมีมาถึงปัจจุบันนี้ นักปรัชญาฝ่ายจารีตประเพณีนิยมถือว่า ประเพณีก็เป็นสิ่งตัดสินใจคุณค่าของจริยะอย่างหนึ่ง

2.มโนธรรมสมบูรณ์

เกณฑ์ตัดสินความดีอีกประการหนึ่งคือ ลัทธิมโนธรรมสมบูรณ์ ลัทธินี้ถือว่าการตัดสินคุณค่าทางจริยะนั้นทำได้ตามจิตสำนึกเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินคุณค่าตามความต้องการตัดสินคุณค่าทางจริยะนั้นทำได้ตามจิตสำนึกเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินคุณค่าตามความคิดของนักปรัชญากลุ่มนี้เรียกว่า มโนธรรม

มโนธรรม หมายถึง สำนึกที่มนุษย์ทุกคนมีโดยธรรมชาติที่มนุษย์ เป็นเสียงในจิตใจมนุษย์ที่ทำให้ตัดสินอะไรได้ว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิดอย่างไร ความสำนึกในเรื่องความดี ความชั่ว ไม่จำเป็นต้องอธิบายเหตุผล รู้ว่าสิ่งนั้นผิด เพราะมันผิดไม่ดีในตัวของมันเองจึงไม่ควรทำ

กรณีตัวอย่าง มีเครื่องบินโดยสารเครื่องหนึ่งประสบอุบัติเหตุรู้ว่าสิ่งนั้นตกลงกลางภูเขามะหาลทางขั้วโลกเหนือ ผู้โดยสารตายไปเกือบหมดเหลืออยู่ 4 คน คนที่ 4 รอเวลาที่จะให้มีผู้ไปช่วยเหลืออยู่หลายวันแต่จนแล้วจนรอดก็ไม่มีแว้วว่าจะมีทางการไปช่วยความหิวเริ่มเกิดขึ้นทุกวัน อาหาร น้ำ ไม่มีทั้ง 4 จึงมาปรึกษากันว่าเพื่อความอยู่รอดควรเอาเนื้อมนุษย์คือผู้โดยสารที่เสียชีวิตมากินเพื่อต่อไปอาจมีผู้มาพบช่วยเหลือได้ ถ้าไม่กินเกิดตายขึ้นมาก็เลย

อดกลับบ้าน 3 คน เห็นด้วยว่าควรเอาเนื้อคนมากิน อีกคนหนึ่งบอกว่าการกินเนื้อมนุษย์ไม่ใช่ว่าเป็นสิ่งถูกต้อง ความคิดเช่นนี้เป็นความสำนึกในจิตใจส่วนลึกว่าการทำเช่นนั้นไม่ถูกต้อง จะเห็นได้ว่าการที่ชาย 1 ใน 4 คนนั้น มีความเห็นคัดค้านว่าการกินเนื้อมนุษย์เป็นการไม่ถูกต้องนั้น เป็นความสำนึกในจิตใจส่วนลึกว่าการทำเช่นนั้นไม่ถูกต้อง ต่อการอธิบายไม่ได้ว่าทำไมไม่ถูก แต่ความรู้สึกว่าไม่ถูก ความสำนึกเช่นนี้ในทางปรัชญาเรียกว่า มโนธรรม

ลัทธิมโนธรรมสมบูรณ์เชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกต้องมีลักษณะที่เป็นแก่นแท้ของสิ่งทั้งหลายที่มีในสิ่งๆ นั้นเสมอไป เกลีย่อมรักษาความเค็มเสมอ ทุกกาละเทศ ไฟย่อมร้อนทุกกาละเทศความรู้สึกคนอาจต่างกันเช่นคน 2 คน อยู่ข้างกองไฟลุกโพร่งยิ่งขึ้น จะได้อบอุ่นมากขึ้น ความจริงแล้วไฟย่อมร้อนเท่าเดิม

มโนธรรมไม่ใช่อารมณ์ แต่มโนธรรมเป็นสำนึกในส่วนลึกของหัวใจ มโนธรรมเป็นอินทรีย์พิเศษ ไม่ใช่อินทรีย์ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางปาก ทางกาย แต่เป็นอินทรีย์ที่เรียกว่าปัญญา หรือ มโนธรรม หรืออินทรีย์ทางศีลธรรม เป็นส่วนหนึ่งทางจิตหรือวิญญาณเป็นตัวตัดสินชี้ขาดความดีความถูก ความผิด เป็นเรื่องนามธรรม

บัทเลอร์ นักจริยศาสตร์ชาวอังกฤษคนหนึ่งกล่าวว่า “ในตัวคนเรามีสิ่งที่เหนือกว่าความรู้สึกธรรมดา คือ มโนธรรมที่เป็นตัวชี้ขาดเกณฑ์ที่อยู่ในใจเราและตัดสินหลักแห่งการกระทำมโนธรรมจะตัดสินตัวของมันเอง และการกระทำของมนุษย์มันประกาศลงไปโดยไม่มีคำแนะนำใดๆ มโนธรรมนั้นแสดงอำนาจของมันออกมาเพื่อให้เราเห็นชอบหรือประณามผู้กระทำตามแต่กรณี”

มโนธรรมหรืออินทรีย์ทางศีลธรรมนั้น มนุษย์มีอยู่ด้วยกันทุกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์เป็นสิ่งติดตัวของมนุษย์แต่เขาเกิดมา มโนธรรมมี 2 ภาค คือ

- 1.ภาคชี้ขาดความดีที่ถูกต้อง
- 2.ภาคชี้ขาดความงามที่ถูกต้อง

มโนธรรมที่มนุษย์มีติดตัวนี้เป็นสิ่งสากล แม้จะมีในทุกคนก็มีลักษณะรวมเป็นสากล คือ ทุกคนที่อยู่ภาวะปกติจะมีความรู้สึกคล้ายกัน เช่น ความรู้สึกว่าการช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยากเป็นสิ่งที่ดี แต่อย่างไรก็ตามคนทั้งหลายก็ยังคิดเห็นต่างกันอยู่เพราะความโลภความหลงมาปิดบังเอาไว้

3.ประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ประโยชน์นิยมถือว่า “หลักเกณฑ์ที่จะตัดสินการกระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบนั้นขึ้นอยู่กับผลที่ได้รับจากการกระทำนั้น หมายความว่า ถ้ามีสิ่งสองสิ่งให้เลือกเราควรจะเลือกอย่างที่ทำให้ประโยชน์แก่เราได้มากที่สุด”

คำว่า ประโยชน์ หมายถึง ความสุขนั่นเอง ค่าของสิ่งของต่างๆ ที่มีอยู่นั้น ก็เพราะว่าของสิ่งนั้นพาให้มีความสุข ความดีของมันอยู่ก่อนให้เกิดความสุข แต่การดูว่าสิ่งใดมีความสุขมากนั้นต้องดูตนเองและคนอื่นด้วย หมายความว่า การกระทำนั้นต้องให้มีความสุขแก่ตนเองด้วย และแก่คนอื่นด้วยจึงเป็นหลักของประโยชน์นิยมที่ถูกต้อง นักปรัชญาฝ่ายประโยชน์นิยม หรือถือหลักมหาสุขนี้ เป็นฝ่ายที่มีความคิดอันเป็นรากฐานของศีลธรรมที่ถือว่า “ความถูกต้องของการกระทำขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่ว่า การกระทำนั้นจะก่อให้เกิดความสุข ถ้าการกระทำใดจะก่อ

สิ่งที่สวนทางกับความสุข สิ่งนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง “ผลที่เกิดจากการกระทำสำคัญกว่า เจตนา หรือ แรงจูงใจ ที่ก่อให้เกิดการกระทำนั้นขึ้น” “แรงจูงใจไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับศีลธรรมของการกระทำแม้ว่ามันอาจเกี่ยวข้องกับศีลธรรมของผู้กระทำก็ตาม” “ใครก็ตามที่ช่วยให้เพื่อนมนุษย์พ้นภัยอันตราย ย่อมได้ชื่อว่า ได้ทำถูกต้องตามหลักศีลธรรมแล้ว แม้ว่าแรงจูงใจให้ทำนั้นเกิดจากหน้าที่ หรือเกิดจากความหวังที่จะได้รับค่าตอบแทนอันคุ้มค่าแก่ความเหน็ดเหนื่อยก็ตาม

กล่าวโดยสรุป ประโยชน์นิยมเป็นอันเดียวกับสุขนิยม ที่ถือว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ความสุขที่ว่านั้นเป็นความสุขจำนวนมากที่สุดใช้เวลาานที่สุดเรียกว่า มหาสุข ศีลธรรมถือเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ไม่ใช่เรื่องความรู้สึก ถือว่าประโยชน์สุขนั้นคือศีลธรรม ประโยชน์นิยมบางครั้งจะไม่คำนึงถึงกฎหมาย ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี แต่คำนึงถึงประโยชน์สุขนั้นแหละเป็นสำคัญ สิ่งที่ทำให้เกิดความสุขแก่คนมากที่สุดมันเป็นเวลายาวนานที่สุดนั้นแหละคือกฎหมาย คือ ศีลธรรม หรือขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ถูกต้องควรทำ

หลักการนิยม

นักปรัชญามีชื่อเสียงของกลุ่มนี้คือ อิมมานูเอล คานท์ (KANT 1724-1804) คานท์เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน คานท์เห็นว่า “ความดี ความชั่ว ความถูกต้อง ความผิด นั้น เป็นสิ่งตายตัว หมายความว่า ถ้าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดีมันจะต้องดีเสมอโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อม หรือตัวบุคคล ใดๆ เลย เช่น พูดความจริงไม่ว่าจะพูดเวลาไหนย่อมดีเสมอ” “ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่มิจริงเมื่อมีจริงก็ต้องตายตัว และเมื่อตายตัว ก็จะมีผล การกระทำตัดสินไม่ได้” “ไม่มีอะไรในโลกที่คิดได้ว่า เป็นสิ่งที่จะวัดความดีความชั่วได้นอกจากเจตนาดี” คานท์ถือว่า “การกระทำที่เกิดจากการเจตนาดี คือการกระทำตามหน้าที่คือการกระทำด้วยเจตนาดีนั่นเอง” “การกระทำที่เกิดจากแรงกระตุ้น หรือจากความรู้สึก ไม่ใช่การกระทำที่เกิดจากหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นเจตนาดี เช่น แรงกระตุ้นพวก ความอยาก ความปรารถนา อารมณ์ ความรู้สึก เป็นต้น” ชีวิตที่มีค่าคือชีวิตที่อยู่กับศีลธรรม คืออยู่กับหน้าที่ไม่ใช่อยู่กับความสุข หรือความรู้สึก” “การกระทำตามหน้าที่ มิใช่การกระทำที่มุ่งไปยังที่ผลประโยชน์หรือโทษของการกระทำแต่มุ่งไปที่ตัวการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นสิ่งที่ดีจริงในตัวเอง เช่น ถ้า ก. พูดจริง เพราะคิดว่าคนเขาจะเชื่อ คนเขาจะรัก เช่นนี้ไม่ใช่การกระทำตามหน้าที่ แต่ถ้าเขาพูดจริงเพราะคิดว่าพูดจริงมันดี ใครจะรักจะเกลียดก็ช่างใคร เช่นนี้ การกระทำของเขาจึงจะเป็นการกระทำตามหน้าที่และมีค่าทางจริยธรรมจริง” “การกระทำตามหน้าที่ ที่จะ เป็นหลักศีลธรรมได้ต้องเป็นการกระทำที่เป็นหลักสากลหมายความว่า เมื่อเรากระทำแล้วคนอื่นเห็นก็รู้สึกเหมาะสม หรือคนอื่นทำแล้วเรารู้สึกว่าเหมาะสม เช่น เราถือว่า ถ้าเราหิวเราขอเขาได้ ที่นี้ในทางกลับกัน เมื่อคนอื่นเขาคิดว่าเมื่อหิวเขาหิวเขาก็มาขอเราไป เช่นนี้เรายอมรับไหม เราไม่ยอมให้เขามาเอาของๆเราไป จึงไม่เป็นสิ่งสากล การกระทำที่ไม่เข้ากฎสากลเช่นนี้ไม่เป็นกฎศีลธรรม”

สรุปความเห็นของคานท์ ก็มีว่า

-การกระทำที่ถูกต้อง คือ การกระทำที่เกิดจากเจตนาดี

-การกระทำที่เกิดจากเจตนาดีคือการกระทำที่เกิดจากการสำนึกในหน้าที่

-การกระทำที่เกิดจากการสำนึกในหน้าที่คือ การกระทำที่เกิดจากเหตุผล

-การกระทำที่ตั้งอยู่บนเหตุผล คือ การกระทำที่เกิดจากศีลธรรม

-การกระทำที่เกิดจากศีลธรรม คือ การกระทำตามกฎสากล

-กฎสากล คือ กฎที่ทุกคนในสังคมยอมรับและเห็นด้วย

ความเห็นด้วยของทุกคน กฎสากล กฎศีลธรรม เหตุผล ความสำนึกในหน้าที่ เจตนาดี การกระทำที่ถูกต้อง
สรุปการเกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์

สัมพัทธนิยม	มโนธรรมสมบูรณ์	ประโยชน์นิยม	หลักการนิยม
ขึ้น อยู่ กับ หรือ เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่ง อื่น ประกอบ ด้วย สัมพัทธบุคคลและ จารีตประเพณีนิยม	จิตสำนึกที่อยู่ในจิตใจที่มี ความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานใน การตัดสินคุณค่าตาม มโนธรรม	ความสุขที่เกิด จากศีลธรรม ไม่ เกิด จาก การ เบียดเบียนคนอื่น	ความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด นั้น เป็นสิ่งตายตัวและเกิด จากเจตนาดีหรือไม่ดี

เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ท่านมองว่า เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์จะต้องพิจารณาเรื่องกรรมเป็นสิ่งแรก เนื่องจากสิ่งที่ต้องพิจารณาของความคิด ความชั่วของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับเรื่องกรรม ซึ่งความหมายของกรรมคือการงานหรือการกระทำ ซึ่งต้องประกอบด้วยเจตนา หรือก็คือความตั้งใจ หรือเจตนาจ้าง ความตั้งใจ การเลือกตัดสินใจที่จะกระทำ หรือพลังนำที่เป็นตัวกระทำ และยังเป็นตัวบังคับพร้อมทั้งกำหนดทิศทางแห่งการกระทำทั้งหมดของมนุษย์จะเป็นตัวการหรือเป็นแกนนำในการริเริ่ม ประมวล สร้างสรรค์ ทุกอย่างเป็นตัวแห่งของกรรม ความคิด ความชั่วของมนุษย์จึงสัมพันธ์อยู่กับกรรมเสมอและกรรมคือเจตนาหรือความตั้งใจในการกระทำกรรมทุกอย่าง มีการแบ่งการกระทำที่มีค่าทางจริยศาสตร์ไว้ 3 อย่าง คือ กายกรรมหรือการกระทำทางกาย วาจากรรมหรือการกระทำกรรมด้วยคำพูด เช่น พูดจริง พูดปด พูดคำหยาบ พูดสุภาพและมโนกรรม หรือการกระทำทางใจ เช่น คิดช่วยเหลือผู้อื่น คิดพยาบาทปองร้าย เป็นต้น ดังนั้น กรรมดีและการกระทำดีหรือกุศลกรรม ก็คือการกระทำจากเจตนาดี ซึ่งต่างจากอกุศลกรรมหรือการกระทำชั่ว อันมีที่มาคือเจตนาชั่ว เป็นเจตนาที่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์ เจตนาดีและเจตนาชื่อนั้นเกิดขึ้นในใจ การจะพิจารณาว่า เจตนาใดเป็นเจตนาดีหรือชั่วจึงต้องพิจารณาถึงสภาวะในใจว่า มีเหตุผลแห่งเจตนาเป็นกุศล หรืออกุศล สภาพของกุศลธรรมในจิตใจของมนุษย์เป็นตัวบอกเจตนาดีได้ ไม่ว่ากายกรรม วาจากรรม จะแสดงออกอย่างไร ถ้าหากกุศลมูลหรืออกุศลมูลเกิดขึ้นในใจแล้ว ผู้กระทำกรรมย่อมประจักษ์แก่ตัวเองในที่สุด ซึ่งสรุปได้ว่า เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นกรรมนิยมหรือกรรมนิยมที่สัมพันธ์กับสังคมนิยมหรือที่เป็นแนวปฏิบัติทางสังคมมองว่า ใครหรืออะไรถือเป็นมาตรฐานของสังคมพอที่จะใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินที่มองถึงหลักที่ว่า

การยอมรับหรือไม่ยอมรับของนักปราชญ์ การตีความหรือสรุปรวมของวิญญูชน ซึ่งใช้วิจารณ์ญาณตรวจสอบถึง
บัญญัติทางสังคมต่างๆ และสิ่งที่ต้องพิจารณาถึงสภาวะและคุณค่า มีลักษณะสำคัญ คือ

1.ว่าโดยคุณโทษต่อชีวิต หรือต่อจิตใจ และบุคลิกภาพ คือเป็นสภาวะที่ก่อทุกข์แก่จิตใจหรือไม่ เอื้อหรือไม่
ต่อคุณภาพชีวิต สิ่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ทำให้กุศลธรรมหรืออกุศลธรรมทั้งหลายอันลด
ถอยหรือเจริญงอกงาม ช่วงสร้างเสริมบุคลิกภาพที่ดีหรือไม่

2.ว่าโดยคุณและโทษต่อบุคคล เป็นการเบียดเบียนหรือไม่ทำให้ตนเดือนร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อทำลายหรือ
อำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ตน

3.ว่าโดยคุณโทษต่อสังคม คือ เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นหรือไม่ ทำให้ผู้อื่นเดือนร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อ
ทำลายหรืออำนวยประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นและแก่ส่วนรวม

4.ว่าโดยมโนธรรม หรือโดยจิตสำนึกอันมีตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ คือ พิจารณาเห็นด้วยความรู้สึกลึก
ซึ้งชอบชั่วดีของตนเองว่า การนั้นเมื่อทำแล้วตนเองดีตนดีหรือกล่าวโทษตนเองได้หรือไม่

5.ว่าโดยมาตรฐานทางสังคม คือ ตามบัญญัติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และสถาบันต่างๆทางสังคม
เช่นกฎหมายเป็นต้น ซึ่งอยู่กับการใคร่ครวญตรวจสอบกลั่นกรองของวิญญูชนทั้งหลายตามกาลสมัย ที่จะให้ถือกันโดย
งมงาย หรือผิดพลาดคลาดเคลื่อน ตลอดจนการใคร่ครวญยอมรับหรือไม่ ของวิญญูชนเหล่านั้น ในแต่ละกรณี

จากที่กล่าวมาย่อมสะท้อนให้เห็นวิธีการตัดสินทางจริยศาสตร์ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ประยูร ธมฺมปญฺญ) ที่มุ่งถึงเจตนาหรือกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับสังคมนิยมของคนรวมไปถึงกุศลหรืออกุศลที่เป็นส่วนสำคัญที่เกิดขึ้นใน
จิตใจโดยสิ่งที่ต้องอาศัยคุณหรือโทษที่มีต่อบุคคลหรือสังคม และทางมโนธรรมพร้อมกับมาตรฐานทางสังคมที่เป็น
จุดสำคัญในการตัดสินเกณฑ์ทางจริยศาสตร์อันหลักการที่ประกอบไปด้วยการยอมรับหรือไม่ มีบัญญัติทางสังคมเช่น
กฎหมายเป็นต้น อีกทั้งวิญญูชนเป็นผู้ให้คุณค่าหรือให้โทษกับสิ่งนั้น

เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์

พระพุทธศาสนามีกระบวนการในการตัดสินของกระทำไว้อย่างชัดเจน และเป็นส่วนสำคัญในการควบคุม
การประพฤติผิดหรือกระทำผิดทั้งในส่วนที่เป็นสุจริตทางกาย วาจา และใจ อีกทั้งส่วนทางทุจริตทางกาย วาจาและใจ
เช่นเดียวกัน ซึ่งก็มีหลักตัดสินว่า การกระทำอย่างไรถือได้ว่าผิดจากข้อปฏิบัติ การทำอย่างไรถือว่าไม่ผิด กรณี
เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการตัดสินได้ เช่น การประพฤติผิดทางกาย
การฆ่าสัตว์ มีองค์ประกอบที่จะต้องพิจารณาถึง 5 ประการ คือ สัตว์มีชีวิต1 รู้ว่าสัตว์มีชีวิต 1 มีจิตคิดจะฆ่า 1 ทำ
ความเพียรพยายามเพื่อให้ตาย1 สัตว์ตายลงเพื่อความเพียรนั้น 1 เมื่อเข้าองค์ประกอบย่อมถือเป็นเกณฑ์ตัดสินทางจ
ริยศาสตร์เชิงพุทธได้ หรือมีแต่ทางวาจาซึ่งก็มีองค์ประกอบที่เป็นเกณฑ์ตัดสินทางจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนามี
องค์ประกอบ 4 อย่างคือ สิ่งของหรือเรื่องราวที่เป็นจริง1 มีจิตคิดจะมุสา1 ทำความเพียรเพื่อบมุสา 1 ผู้อื่นเชื่อตาม
มุสา องค์ประกอบทางวาจาที่ถือเป็นเกณฑ์ตัดสินทางจริยศาสตร์เชิงพุทธจึงเป็นเกณฑ์การตัดสินที่ตายตัว และทาง
มโนหรือทางใจก็มีองค์ประกอบที่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจได้ มีองค์ประกอบอยู่ 3 ลักษณะคือ

อภิขมา ความอยากได้และจ้องอยากได้ของเขา 1 พยาบาท มีความคิดร้ายต่อผู้อื่น1 มีฉาปฏิฐิ มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรมเห็นไม่ตรงตามความจริง ลักษณะเกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์เชิงพุทธถือเป็นแนวทางในการนำไปใช้เพื่อเกิดความความตระหนักในการประพฤติทางศีลธรรม และเป็นการยับยั้งชั่งใจก่อนการกระทำสิ่งใด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคมต่อไป

สรุป

เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ถือเป็นทิศทางของการตัดสินเชิงความถูกต้องซึ่งเหมาะสมควรหรือไม่ควรในสังคมที่มีความคิดที่หลากหลาย แต่จำเป็นต้องมีแนวทางแห่งการวินิจฉัยเชิงจริยศาสตร์เข้ามาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้อย่างปกติสุขทั้งในส่วนตัวเองและส่วนของสังคมส่วนร่วม เช่น มีคำถามว่า การฆ่าคนที่ทำผิดกฎหมายด้วยวิสามัญฆาตกรรมของผู้ถือหน้าที่ที่ต้องกระทำผิดจริยศาสตร์หรือไม่ ซึ่งก็ต้องไปพิจารณาดูว่า คนที่ถูกวิสามัญฆาตกรรมทำอะไรที่ผิดหลักศีลธรรมหรือทำอะไรที่ผิดบทบัญญัติทางสังคมอย่างไร การกระทำของเจ้าหน้าที่เป็นการทำตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายหรือตามอำนาจที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งก็ต้องถามต่อไปว่า แล้วทางศีลธรรมของศาสนามีความผิดหรือไม่ ซึ่งก็ต้องทำความเข้าใจให้มีเหตุผล ในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นทางจริยศาสตร์หรือจริยธรรมซึ่งมีส่วนเชื่อมโยงกับเรื่องกรรมหรือการกระทำที่เป็นเจตนาซึ่งมุ่งต่อผลหรือไม่ เป็นสิ่งที่เบ็นกุศลหรืออกุศลหรือไม่ วิญญูชนเห็นว่าอย่างไร ยอมรับได้ในสังคมชาวพุทธหรือไม่ สิ่งที่กำลังมาล้นต้องหาเหตุผลมาสนับสนุนซึ่งก็จะออกมาในเกณฑ์การตัดสินที่เป็นกลางๆ เช่น ถ้าบอกว่า ตำรวจวิสามัญฆาตกรรมโจรฆ่าคนไม่ผิดจริยศาสตร์หรือจริยธรรม แต่ผิดศีลเพราะปาณาติบาต หมอโกหกคนไข้เพื่อไม่ให้เจ็บป่วยเป็นทุกข์ไม่ผิดจริยศาสตร์ แต่ผิดศีลธรรม บางครั้งเรื่องระหว่างจริยศาสตร์กับศีลธรรมก็เป็นเรื่องที่ไม่ได้ไปด้วยกันเสมอไปนั่นเอง

References

- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน.จริยศาสตร์.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.2520
- เดือน คำดี. ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่. กรุงเทพฯ:หจก.ทิพย์อักษร. 2526.
- เทพเวที.พระ(ประยุทธ์ ปยุตโต). กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม. กรุงเทพฯ:อัมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
-จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล คีมทอง.
- 2531
- พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพฯ:อัมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- น้อย แสงสนิท. จริยศาสตร์ ปรัชญาว่าด้วยจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์. 2527.
- บุญมี แท่นแก้ว. ปรัชญาฝ่ายบูรพทิศ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.2527.(เอกสารอัดสำเนา).